

RAPORLAR

Yugoslavyada Dubrovnik şehrinde 12-22 Temmuz 1961 tarihleri arasında tertip olunan «Bu günün üniversitesi» Milletlerarası VI. Seminer çalışmalarına dair rapor.

Prof. Mahmut KOLOĞLU

Seminerin mevzuu :

- I — Yüksek tedrisatta ve ilmi araştırmalarda öğretim üyelerinin yetiştirilmesi ve meseleke alınmaları,
- 1) Tedrisatta ve ilmi araştırmalarda üniversitenin rolü,
 - 2) İlmî araştırmacıların yetiştirilmesinde üniversite dışı müesseselerin rolü,
 - 3) Öğretim üyelerinin ve ilmi araştırmacıların seçimleri (müsabaka, imtihan..)
 - 4) Tahsil esnasında talebenin tedris meslekine ve ilmi faaliyete hazırlanması.
- II — Talebe teşekkülleri ve talebenin cemiyet hayatına iştirakı
- 1) Talebenin içtimai hayata faal bir surette iřtirakında üniversitenin rolü,
 - 2) Talebe teşekküllerinin karakteri ve çalışma metodları,
 - 3) Mezun talebenin fakültelerile münasebetlerinin devamı.

Seminere otuz dört memleketin üniversite profesörleri ve talebe teşekkülleri mümessilleri iştirak etmiştir. Yugoslavyadan sonra en fazla delege gönderen memleketler Fransa, Amerika Birleşik Devletleri ve Batı Almanyadır.

Dubrovnik Şehrinin ileri gelenlerinin de iştirak ettikleri açılış merasiminden sonra birinci toplantıda Seminer mevzuları hakkında yapılacak kararları tesbit ve tavsiye etmek üzere iki komisyon ve VII. Seminerin çalışma mevzuunu tesbit ve tavsiye etmek üzere dahil bulunduğum üçüncü bir komisyon teşkil olunduktan sonra delegeler raporlarının özetini umumî Heyet'te tebliğ etmişlerdir. Tebliğler bağı olarak takdim kılınan raporların da tetkikından anlaşılacağı anlaşılacağı üzere tavsiye ve tedbirlerden ziyade ilgili memleketlerin

Yüksek öğretim Müesseseleri ve Öğretim üyelerinin durumu ve miktarı hakkında bilgilere münhasır kalmıştır. Her iki mevzua ait tebliğlerden sonra müzakere safhasına geçilmiştir.

Üniversite talebesinin Cemiyet hayatına aktif olarak iştirakı müzakere edilirken aşağıda arz olunan konuşmayı yapmağı muvafık buldum :

Üniversite talebesinin Cemiyet hayatına aktif olarak iştirakları müzakere olunurken Memleketimde 27 Mayıs 1961 İnkilabının hazırlanmasında ve tahakkuk ettirilmesinde Türk Üniversitelerinin rolüne işaret etmek isterim. Türk Üniversiteleri profesörleri ve talebesile, Üniversitelerin Cemiyet hayatına aktif olarak iştiraklerinin lüzum ve ehemmiyetinin çok canlı bir misalını yaratmışlardır.

Filhakika Üniversite münhasıran bilgi vermek ve araştırama yapmakla görevli bir müessese değildir; bunlarla birlikte üniversitenin daha başka ve mühim vazifeleri vardır. Üniversite, münevverler çevresi, devletin temelini teşkil eden, milletin devamına istiklâline taalluk eden müesseselerin normal olarak işlemlerini dikkatla takip etmek mecburiyetindedir. Ancak bu vazifelerin ifa zamanı ve tarzı alelade dersler gibi üniversitelerde tedris olunmaz, olunamaz. Bu vazife duygusu ve ifa kudreti tedris ve terbiye dolayısıyla doğar ve gelişir, icap ettiği yerde ve zaman derhal yerine getirilir.

27 Mayıs İnkılabı evvelden hazırlanmış bir hareket değildir. Bu harekette Üniversite dışı şahısların ve teşekküllerin hiç bir tesiri olmamıştır. Üniversiteler mensuplarının ikazlarına ve ihtarlarına rağmen iktidarın antidemokratik ve kanun dışı hareketlerde ısrarı üniversiteleri harekete getirmiş ve bu suretle hazırlanan hava içinde millette benimsenen inkılap muvaffakiyetle tahakkuk ettirilmiştir.

Bununla beraber Üniversite talebesinin Cemiyet hayatı ile millî müesseselerin işleyişi ile ilgisinde tedrisatın ve öğretim üyelerinin tesiri inkâr olunamaz. Binaenaleyh üniversite öğretim üyelerinin yetiştirilmesi ve mesleke alınması en başda gelen mes'elelerdir.

VI. Seminerin başındanberi yapılan tebliğlerden her memleketin aynı mes'eleler karşısında bulunduğu anlaşılmaktadır: nüfusun artışı, yüksek tahsil arzu edenlerin miktarının mütemediyen artış göstermesi, buna mukabil tedris vasıtalarının ve imkânlarının ve bilhassa öğretim üyelerinin azlığı.

Bunların içinde bence en mühimi öğretim üyelerinin yetiştirilmesi ve mesleke alınmalarıdır. Öğretim üyelerinin yetiştirilmesinde maddî ve malî durumun yanında ve onlardan daha mühim manevî vasıflar gelir. Öğretim üyelerinin yetiştirilmesinde meslek sevgisi, feragat, bilhassa çalışmak yılmadan çalışmak icabeder. Bu vasıfların üzerinde ise maddî ve malî durumdan ziyade ferd ve aile ter-

oıyesinin millî an'ane ve terbiyenin mühim tesiri vardır. Bu vasıflar mevcut olmadıkça üniversitelerin muhtaç oldukları elemanların yetiştirilmesinin pek kolay olacağını zannetmiyorum.»

Seminer mevzularına dair müzakerelerden sonra komisyonların kaleme aldıkları karar projelerinin müzakeresine geçilmiştir. Birinci Komisyon hülaseten aşağıdaki tavsiyelerde bulunmuştur :

Teknik inkılaplar ve milletlerin siyasî, içtimai ve iktisadi bünyelerinde müşahede olunan değişiklikler dolayisile her memlekette yüksek öğretim müesseselerine artar nisbette ihtiyaç hissölunduğu görülmektedir. Bu ihtiyaçların tatmini için resmî millî ve milletlerarası müesseselerin, üniversite ve araştırma müesseselerinin müdahale ve yardımlarına zaruret vardır. Tetkikler, bir memleketin öğretim üyesine olan ihtiyacının o memleketin ekonomik ve sosyal durumu ile alakalı olduğunu gösterdiğinden az gelişmiş memleketlerde öğretim üyelerinin yetiştirilmesi için geniş ölçüde milletlerarası yardıma ihtiyaç vardır. Üniversitelerin yeni kurulan üniversitelere profesörleri ve her türlü imkân ve vasıtalarile yardımda bulunmaları lazımdır.

Yüksek öğretim üyelerinin yetiştirilmesinde ve mesleke alınmalarında cemiyetin bütün sınıflarından faydalanmak icabeder. Bilhas- sa gençlerin yüksek öğretim faaliyetine cezbedilmelerine ehemmiyet atfetmek icabeder. Üniversiteler bu vazifeleri kendi vasıta ve imkânlarla ifaya muktedir olamayacaklarından, üniversite dışı müesseselerinin de bu gayelerin tahakkukuna çalışması gerekir.

Yüksek öğretim üyelerini yetiştirecek profesörlerin her şeyden evvel ahlaki, ilmi ve terbiyevî vasıflarile temayüz etmiş olmaları lazımdır. Yüksek öğretim üyeleri tedrisden başka ilmi araştırmalarda bulunmakla da görevlidirler. Bu maksatla milletler arası araştırma enstitülerile temasda bulunmak ve birlikte hareket etmek zarureti vardır.

Netice olarak üniversite hayatında kanunlarla temin edilmiş istikrarın mevcudiyeti, fakültelerin idaresine iştirak, cemiyet içinde üniversite mensuplarına meslek haysiyeti ve vekarı ile mütenasip mevki ve gelir, çalışma kolaylıkları temin etmek ilmi faaliyette muvaffakiyetin şartlı olarak zikredilebilir.

Talebe teşekkülleri ve talebenin cemiyet hayatına aktif olarak iştirakları mevzuunda ikinci komisyon şu tavsiyelerde bulunmuştur :

Üniversite, profesör ve talebenin birlikte ilmi, fikri ve bedii mes'elelerle meşgul olduğu bir müessesedir. Zamanımızın talebenin cemiyete karşı mühim vazifeleri olduğunu göstermiştir Bu vazifelerin ifası için talebenin, yalnız sahasında ihtisaslaşması kâfi olmayıp, çeşitli bilgilerle de mücehhez bulunması lazımdır. Talebenin vücade getirdiği ve idare ettiği teşekkülleri de, sosyal görevlerinde yetişmelerine hizmet etmektedir.

Cemiyetin her sınıfından kabiliyetli gençlere yüksek tahsil imkânlarının verilmesi cemiyetin gelişmesi ve refahı için zaruridir.

Talebe teşekküllerinin milletler arası sahada ve birlikte hareketleri gençlerin ve milletlerin birbirleriyle anlaşmasına yardım eder.

Yedinci Seminer için üçüncü komisyon aşağıdaki mevzulara tavsiye etmiştir :

I — Eski ve yeni üniversitelerin münasebetleri. Yahut :

II — Memleket nüfusu ile üniversitelerin durumları

Üniversitelerin idarî bünyeleri : muhtariyet, profesör ve talebenin idareye iştiraki, ilmi araştırmaların ve buluşların tatbikata intikalında alimin mesuliyeti.

Seminer umumî hey'eti, komisyonların tavsiyelerini müzakere ve kabul ettikten sonra başkanın on günlük çalışmaları özetleyen ve seminerin ehemmiyetini belirten konuşması ile toplantı samimî bir hava içinde nihayet bulmuştur.

Altıncı seminer mevzularına dair delegeler tarafından hazırlanan raporlarla komisyonların tavsiyeleri bağı olarak takdim kılındı.